

Міністерство освіти і науки України

ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

Інженерно-будівельний інститут
Кафедра філософії, політології, психології та права

СИЛАБУС
освітньої компоненти – ОК 1
Навчальна дисципліна

Історія України та української культури

Освітній рівень	перший (бакалаврський)	
Програма навчання	обов'язкова	
Галузь знань	19	Архітектура та будівництво
Спеціальність	193	Геодезія та землеустрій
Освітня програма	ОПП «Геодезія та землеустрій»	
Обсяг дисципліни	4 кредити ECTS (120 академічних годин)	
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття	
Індивідуальні та (або) групові завдання	реферат	
Форми семестрового контролю	іспит	

Викладач:

Шишко Олександр Григорович,

д.і.н., професорка фебри філософії, політології, психології та права
super.adlerhorst@ogasa.org.ua

В процесі навчання даної дисципліни студенти **ВИВЧАЮТЬ УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС ТА УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ ЯК ЦІЛІСТЬ В ЇЇ ІСТОРИЧНИЙ ДИНАМІЦІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО СЬОГОДЕННЯ, В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ І ЦИВІЛІЗАЦІЇ.**

Передумовами для вивчення цієї дисципліни є необхідні базові знання з історії України, які були отримані при вивченні її у школі.

Мета навчальної дисципліни полягає в тому, щоб сформувати у майбутніх спеціалістів науковий історичний світогляд, який би забезпечив їм вмилу орієнтацію в історичних та суспільних процесах суспільства, активну життєву позицію і високопродуктивне виконання своїх професійних обов'язків.

Програмні результати навчання:

ПРН-1. Брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ.

ПРН-3. Давати відповіді, пояснювати, розуміти пояснення, дискутувати, звітувати державною мовою на достатньому, для професійної діяльності, рівні.

Диференційовані результати навчання:

знати:

- основні поняття з тем історії України та культури;
- принципи та методи аналізу історії та культури;
- методологічні основи курсу «Історії України та української культури»: антропологічний, соціологічний, філософський, формаційний підхід до вивчення історії та культури;
- тлумачення історії в різні історичні періоди, внесок зарубіжних і українських учених в її наукове обґрунтування;
- періодизацію історичних епох та подій за сферами діяльності людини в різні періоди: від найдавніших часів до сучасності;
- культурні цінності, їх значення в історії та сучасності;
- орієнтуватися в історичних подіях та датах;
- різновиди матеріальної та духовної культури;
- стилі матеріальної культури в різні історичні періоди;

володіти:

- історичними джерелами та науковою літературою з історії України та української культури;
- базовим категоріально-понятійним апаратом історичної науки та культури;
- методами і навичками культури мислення, вміння аргументовано, переконливо викладати власні погляди.

розуміти:

- історичний процес у його різноманітності і суперечливості, взаємозв'язку та взаємозалежності;
- соціально-економічний, політичний та культурний розвиток українських земель від найдавніших часів до сучасності, проблеми періодизації історії;

- системний зв'язок всіх складових культури – мистецтва, літератури, релігії, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх духовних цінностей культури України;

вміти:

- пояснювати значення історичних процесів в процесі гармонійного розвитку особистості та суспільства;
- робити висновки про категорії та основні поняття історії;
- пояснювати принципи та методи аналізу історії;
- усвідомлювати суть поняття «історія», особливості розвитку на різних історичних етапах, проаналізувати сучасне трактування цього терміну інтерпретувати особливості національної культури українського народу, його духовні цінності та пріоритети;
- аналізувати культурний розвиток України в різні історичні епохи;
- аналізувати тенденції розвитку національної культури в контексті світового культурного процесу;
- робити висновки про відродження та перспективи розвитку української культури в умовах державної незалежності;
- визначати основні форми і напрями розвитку національної культури, види, стилі і жанри мистецтв.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№п/п	Назва тем	Кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	самостійна
Частина 1. Україна з найдавніших часів до початку XX ст.					
1.1	Вступ. Предмет і завдання курсу. Поняття і сутність культури.	2	2		2
1.2	Стародавня історія України.	2	2		2
1.3	Русь-Україна у IX-XII століттях. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава).	2	2		4
1.4	Культура Русі-України.	2	2		4
1.5	Українські землі у складі іноземних держав. Кримське ханство. Феномен українського козацтва.	2	2		4
1.6	Національно-визвольна війна українського народу середини XVII століття.	2	2		4
1.7	Гетьманщина та її скасування (друга половина XVII – XVIII ст.). Українське бароко.	2	2		4
1.8	Українське національне відродження XIX ст. Українська культура XIX ст. - початку XX ст.	2	2		4
Частина 2. Історія України та української культури XX – XXI ст.					
2.1	Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр.: Українська Центральна Рада.	2	2		4
2.2	Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр.: боротьба за державну незалежність України.	2	2		4

2.3	Україна у 20-30-ті рр. ХХ ст. Українська радянська культура.	2	2		4
2.4	Україна в роки Другої світової війни (1939-1945). Українська культура воєнної доби.	4	4		6
2.5	Україна й українська радянська культура (1945-1990 рр.).	2	2		4
2.6	Україна в умовах будівництва суверенної держави (90-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.). Культура незалежної України. Революція Гідності. Сучасна російсько-українська війна.	4	4		6
	Всього	32	32		56

Критерії оцінювання та засоби діагностики

Мінімальний та максимальний рівень оцінювання щодо отримання «іспиту» за навчальною дисципліною «Історія України та української культури» складає 60 балів і може бути досягнений наступними засобами оцінювання:

Засоби оцінювання		Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
Вид контролю	Кількість у семестрі		
Поточне опитування	1	20	30
Контроль знань:			
- Поточний контроль знань (стандартизовані тести), або	2	40	70
- Підсумковий (семестровий) контроль знань	1		
Разом		60	100

Перелік питань до іспиту

з навчальної дисципліни «Історія України та української культури»

1. Поняття культури та її сутність.
2. Структура культури: світова та національна культура, матеріальна духовна культура, елітарна та масова культура. Функції культури.
3. Найдавніші часи. Початки людської цивілізації на території України.
4. Трипільська культура.
5. Кіммерійці, скіфи, сармати на території України. «Звіриний стиль».
6. Слов'яни: концепції походження, господарство, вірування. Венеди. Анти.
7. Русь-Україна: політичний устрій, феодалні відносини.
8. Соціальні світи Русі-України: світ князя.
9. Соціальні світи Русі-України: світ села і міста, світ церкви.
10. Зміцнення давньоруської держави за часів князя Володимира Великого та піднесення за Ярослава Мудрого.
11. Хрещення Русі та його вплив розвиток культури.
12. Сакральна культура Русі-України: сакральна література та сакральний живопис.
13. Сакральна культура Русі-України: архітектура.
14. Галицько-Волинська держава та її місце в історії України.

15. Улус Джучі та українські землі. Кримське ханство.
16. Вхідження українських земель до складу Литви та Польщі у XIV ст. та їхній статус.
17. Люблінська унія: причини підписання та наслідки. Річ Посполита як шляхетська республіка.
18. Передумови та причини виникнення українського козацтва. Політичний світогляд козацтва.
19. Політична система козацької державності. Полково-сотенний устрій.
20. Запорозька Січ – козацька християнська республіка. Реєстрове козацтво.
21. Українська культура XIV ст. – першої половини XVII ст.
22. Причини національно-визвольної війни. «Ординація Війська Запорозького реєстрового».
23. Характер, рушійні сили, періоди та основні битви Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.
24. Політична програма Б. Хмельницького у 1648 р.
25. Становлення української державності у 1649-1657 рр. Зборівська та Білоцерківська угоди.
26. Військо Запорозьке і Московія. «Березневі статті».
27. Гетьманування І. Виговського. Гадяцька унія.
28. Характерні риси стилю бароко. Особливості українського бароко.
29. Український бароковий живопис та архітектура.
30. Український іконопис XVII-XVIII ст.
31. Гетьманство І. Мазепи. Північна війна і Україна.
32. Конституція Пилипа Орлика.
33. Ліквідація Гетьманщини і Запорозької Січі.
34. Національно-культурне відродження в Україні у XIX ст. та його етапи.
35. Розвиток культури України в другій половині XIX ст. – на початку XX ст.
36. Олександр Мурашко – видатний український живописець.
37. Василь і Федір Кричевські – творці національного варіанту модерну.
38. Архітектор Владислав Городецький.
39. Український мистецький авангард.
40. Олександр Архипенко – скульптор-кубофутурист.
41. Лютнева революція в Росії і початок Національної революції в Україні.
42. Боротьба Центральної Ради за відродження української державності. I та II Універсали.
43. Проголошення Української Народної Республіки. III-й Універсал.
44. Проголошення самостійності України. IV-й Універсал.
45. Внутрішня і зовнішня політика уряду гетьмана П. Скоропадського.
46. Директорія. Проголошення Злуки УНР та ЗУНР.
47. Перший комуністичний штурм та його провал.
48. Політичний терор в роки революції.
49. Голод 1921-1923 рр. в Україні, його причини і наслідки.
50. УСРР в умовах нової економічної політики та індустріалізації.
51. Суцільна колективізація в Україні: причини та наслідки.
52. Голодомор-геноцид українського народу 1932-1933 рр. в Україні.
53. Радянізація західних областей України у 1939 – на початку 1950-х рр.
54. Катастрофа РСЧА у 1941 р.: причини та наслідки.
55. Бої на Дунаї у червні-липні 1941 р. Оборона Одеси.
56. Оборона Києва та Севастополя. Керченсько-Феодосійська операція.
57. Воєнні дії в Україні у 1942 р.
58. Воєнні дії в Україні протягом 1943-1944 рр. Визволення українських земель від нацистів.
59. Діяльність УПА в період Другої світової війни.
60. Підсумки та наслідки Другої світової війни для України.
61. Післявоєнна економіка України в умовах посилення тоталітарно-бюрократичної системи. Голод 1946-1947 рр.
62. Хрущовська «відлига» та її характер в Україні.
63. Дисидентський рух в Україні: основні течії, теоретичні засади і форми.

64. Наївне мистецтво. Марія Примаченко. Катерина Білокур.
65. Реформи М. С. Горбачова і українське суспільство.
66. Розпад СРСР. Відновлення Української незалежної держави.
67. Відродження культурного життя в незалежній Україні.
68. Помаранчева революція 2004 р.
69. Революція Гідності. Подвиг Небесної Сотні.
70. Початок агресії РФ проти України. Окупація Криму та частини українського Донбасу у 2014 р.
71. Політичні, соціально-економічні та культурні процеси в Україні у 2014-2021 рр.
72. Релігійна ситуація в незалежній Україні.
73. Головні чинники, тенденції та риси сучасної української культури.
74. Повномасштабна агресія РФ проти України у 2022 р. Героїчний опір української нації.
75. Внутрішня і зовнішня політика України на сучасному етапі розвитку.

5. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Багацький В. В., Кормич Л. І. Історія України: підручник / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. Вид. третє, доп. і переробл. Київ : Алерта, 2010.
2. Бойко О. Д. Історія України : підручник / О. Д. Бойко. 5-те вид., допов. Київ : Академвидав, 2014 (Серія «Альм-матер»).
3. Висоцький О. Ю. Історія української культури : навчальний посібник. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2009.
4. Історія української культури : курс лекцій / О. В. Ліхолат, П. А. Дігтяр, С. Ю. Боева та ін.; під заг. ред. д-ра іст. наук С. О. Костилюєвої. Київ : НТУУ «КПІ», 2010.
5. Історія української культури : навч. посіб. / О. Ю. Павлова, Т. Ф. Мельничук, І. В. Грищенко; за ред. О. Ю. Павлової. Київ : Центр учбової літератури, 2012.
6. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ЧДТУ, 2016.
7. Історія української культури : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Греченко, К. В. Кислюк. Київ : Кондор, 2015.
8. Історія української культури : підручник / Л. В. Анучина, О. В. Бурлака, О. А. Лисенко та ін. Харків : Вид-во «ФІНН», 2012.
9. Кордон М. В. Історія української культури : навч. посіб. для студ. вузів / М. В. Кордон. Львів : Магнолія, 2011.
10. Литвин В. М. Історія України : підручник. 4-те, доопр. та допов. вид. Київ : Наукова думка, 2010.
11. Шейко В. М. Історія української культури : навч. посіб. / В. М. Шейко, В. Я. Білоцерківський. Київ : Знання, 2010.

Додаткова література:

1. Александрович В. Мистецтво Галицько-Волинської держави. Львів, 1999.
2. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків, 1990.
3. Багринець В. М. Коли і як виникли назви Україна, українці? Ужгород, 1997.
4. Баран В. Д. Давні слов'яни. Харків : Вид-дім «Альтернативи», 1998.
5. Баран В. К. Україна 1950-1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи. Львів, 1996.
6. Баран В. К., Козак Д., Терпиловський Р. Походження слов'ян. Київ, 1991.
7. Баран В. Україна після Сталіна: нарис історії 1953-1985 рр. Львів, 1992.

8. Баран В., Войтович Л., Грицак Я. Й., Зайцев О., Зайцев Ю. Д. Історія України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Юрій Сливка (відп.ред.). 4-е вид. Львів : Світ, 2003.
9. Безсмертна пам'ять: 60-річчю визволення України присвячується / «Держава», всеукраїнське об'єднання / Олексій Анатолійович Кононенко (відп. ред.), Олексій Анатолійович Кононенко (авт.-упоряд.). [К.], 2004.
10. Біда О. А., Берладин О. А., Бугакова Л. О., Гончарук В. А., Денисюк І. А. Українська символіка: народознавчий аспект. Хрестоматія: навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів. Умань : УДПУ, 2008.
11. Білецький П. О. Українське мистецтво другої половини XVII-XVIII століть. Київ : Мистецтво, 1981.
12. Боган С. М. Повстанці Одещини і Придністров'я . Антиккомуністичний повстансько-партизанський рух на Південному Заході України у 1920-1923 рр. Київ : Видавництво «Гамазин», 2013.
13. Бойко М. П. Кирило-Мефодіївське товариство: філософські та культурологічні ідеї національної самосвідомості та державотворення. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2006.
14. Бойко О. Д. Україна 1991-1995 рр.: тіні минулого чи контури майбутнього (нариси новітньої історії). Київ, 1996.
15. Бойко, Б. Ф. Україна: остання війна за незалежність (аналітичне дослідження) / Б. Ф. Бойко. Коростень : Вечірній Коростень, 2005.
16. Боплан Г. Опис України. Київ, 1990.
17. Брехуненко В. А., Войтович Л. В., Головка О. Б., Горобець В. М., Гурбик А. О., Леп'явко С. А. Історія українського козацтва: нариси: у 2 т. / НАН України; Інститут історії України. НДІ козацтва / В. А. Смолій (ред. кол.). 2-ге вид. Київ: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2009.
18. Брехуненко В. Богдан Хмельницький. Київ, 2007.
19. Брецко Ф. Ф., Дрік А. Л., Майор Л. П. Незалежна Україна: хроніка державотворчого процесу (1991-2009). Ужгород : Гражда, 2009.
20. Васюта І. К. Політична історія Західної України (1918-1939 рр.). Львів, 2006.
21. Васюта С. І., Погрібний І. П. Чорнобильська трагедія: національний досвід та глобальні імперативи. Київ: КиМУ, 2003.
22. Ведмідь Л. А. Українська Гельсінська група: історичний огляд. Київ: Поліграф Центр, 2005.
23. Верстюк В. Ф. Українська Центральна Рада: Навчальний посібник. Київ: Вид-во «Заповіт», 1997.
24. Винниченко В. Відродження нації / В. Винниченко. Київ, 1990. Ч. 1–3.
25. Галицько-Волинський літопис: Дослідження. Текст. Коментар / НАН України; Інститут історії України / М. Ф. Котляр (ред.). Київ: Наукова думка, 2002.
26. Гарасим Я. Нариси до історії української фольклористики : навч. посіб. Київ: Знання, 2009.
27. Гарін Б. Історія України. Навчальний посібник. Київ: Видавництво: «Центр учбової літератури», 2012.
28. Геноцид ХХІ століття / Всеукраїнське Об'єднання Інвалідів Чорнобиля та Війни «Відродження України»; Всеукраїнська народна чорнобильська партія «За добробут та соціальний захист народу» / Василь Михайлович Гладкий (підгот.). Київ, 2004.
29. Герлігі П. Одеса: Історія міста, 1794-1914. Київ: Критика, 1999.
30. Гетьман Іван Мазепа: постать, оточення, епоха: зб. наук. пр. / НАН України; Інститут історії України; Державний комітет архівів України / В. А. Смолій (відп. ред.). Київ, 2008.
31. Голобуцький В. Запорізьке козацтво. Київ, 1994.
32. Гордієнко В. Українська Галицька Армія. Львів, 1991.
33. Грибовський В. В. Кошовий отаман Петро Калнишевський / Нікопольське регіональне відділення НДІ козацтва при Ін-ті історії України НАН України. Д. : Пороги, 2004.
34. Грицак Я. Нариси історії України. Формування модерної української нації (XIX – XX ст.). Київ : Генеза, 2000.

35. Гудзь В. Історія України: підручник для студ. вищ. навч. закладів. 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Слово, 2008.
36. Гуржій О. І. Гетьман Іван Скоропадський. Київ, 1998.
37. Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, права. Київ : Дніпро, 1996.
38. Даниленко В. М., Касьянов Г. В., Кульчицький С. В. Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки. Київ, 1991.
39. Дворнік Ф. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації. Київ : Дух і Літера, 2000.
40. Забужко О. NotreDamed'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Київ : Факт, 2007.
41. Захаров Б. Є. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956-1987) / Харківська правозахисна група. Харків : Фоліо, 2003.
42. Здоров А. А. Український Жовтень. Робітничо-селянська революція в Україні (листопад 1917-лютий 1918 рр.): монографія. Одеса : Астропринт, 2007.
43. Історія світової і української культури : підручник для вищ. закл. освіти / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. Київ : Літера ЛТД, 2005.
44. Історія січових стрільців: воєнно-історичний нарис. Київ : Україна, 1992.
45. Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. 4-те вид. Київ : Либідь, 2002.
46. Історія української культури / за ред. Пономарьова А. П., Нічика В. М., Александровича В. С. та ін. У 5-ти т. Київ : Наукова думка, 2003.
47. Історія української та зарубіжної культури / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. Київ : Видавництво «Знання», 2002.
48. Історія української та зарубіжної культури : навч. посіб. / С. М. Клапчук, Б. І. Білик, Ю. А. Горбань та ін.; за ред. С. М. Клапчука. 6-те вид., випр. і доп. Київ : Знання-Прес, 2007.
49. Чухліб Т. Козаки та яничари: Україна у християнсько-мусульманських війнах (1500-1700 рр.). Київ, 2010.
50. Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української художньої культури : підручник для студ. вузів мистецтв і культури. Харків : ХДАК, 1999.
51. Шишко О. Г. Політичний терор більшовицької влади в Одеській губернії (січень 1918 р. – березень 1922 р.) [Текст] : монографія. Одеса: Освіта України, 2019. 340 с.
52. Шишко О. Г. Політичний терор протиучасників Українського національно-визвольного руху в Первомайському та Вознесенському повітах у січні 1921 р. – березні 1922 р.: джерелознавчий аспект // Старожитності Лукомор'я. 2021. № 4(7). С. 115-136. [Режим доступу: <http://www.lukomor.mosk.mksat.net/index.php/lukomor/article/view/97/90>].

Інтернет-ресурси:

1. <http://exlibris.org.ua/> – Українська електронна бібліотека
2. <http://lib-gw.univ.kiev.ua/> – бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка
3. <http://litopys.org.ua/> <http://litopys.kiev.ua/> – Літописи, історія, культура
4. <http://www.cossackdom.com/> – Козацтво XV–XXI ст.
5. <http://www.filosof.com.ua/> – Інститут філософії ім. Г. Сковороди
6. <http://www.history.org.ua/> – Інститут історії України НАН України
7. <http://www.holodomor33.org.ua/> – Голодомор 1932–1933 років
8. <http://www.honchar.org.ua/> – Музей Івана Гончара (м. Київ)
9. <http://www.info-library.com.ua/> – Електронна бібліотека підручників
10. <http://www.inst-ukr.lviv.ua/> – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича
11. <http://www.kplavra.kiev.ua/> – Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник
12. <http://www.mundm.kiev.ua/> – Національний музей українського народного декоративного мистецтва (м. Київ)
13. <http://www.museum.lviv.ua/> – Львівський музей історії релігії
<http://www.nbu.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

